

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה לחינוך
תשפ"ב 2021 - 2022

שם הקורס: "יש דברים יותר חשובים מידע": מה קרה לידע בכיתות הלימוד? סילבוס

מספר הקורס: 129.1.0412

שם המרצה: ד"ר איתי פולק

שעת קבלה: יום ב' 16:00 – 17:00. בבניין: 70 חדר: 142. כל עוד נמשכת הלמידה המקוונת, שעות הקבלה יתקיימו בזום.

פרטי התקשרות: דוא"ל pollak@bgu.ac.il טלפון 0507-450789

שעות הקורס: סמסטר ב', יום ב' 12:00-14:00

מקום:

יעדי ההוראה:

"תפסיקו לשנן ותתחילו לפתח חשיבה ומיומנויות מועילות". כבר שנים שנשמעת ביקורת על האופן המיושן שבו פועלת מערכת החינוך. בעבר דרשו שבתי הספר יתמקדו בפיתוח מיומנויות המאה ה-21, יפתחו חשיבה מסדר גבוה, או יתאימו עצמם לקידמה הטכנולוגית ויפסיקו לעסוק בשינון של מידע וידע. כיצד השפיעה רוח התקופה על הנעשה בכיתות? כיצד נענים המורים לקריאה בתקופה של פוסט-אמת? מה קרה למעמד הידע בכיתה?

קורס זה דן בהתפתחויות פדגוגיות ותרבותיות ששינו את האופן שבו עוסקים בידע בכיתות הלימוד. הקורס מציג את הבסיס הפילוסופי והסוציולוגי למחלוקות על מטרות ההוראה והדרך שבה יש ללמד, ובראשן המתח בין פיתוח ידע לטיפול החשיבה, ובין העברה סמכותית להבנייה פעילה, וכן את האופן שבו הרעיונות מתרגמים לתהליכי הוראה ולמידה בכיתות. בחלק הראשון של הקורס נעסוק בגישות חינוכיות מובילות בוויכוח, נלמד מושגים בסיסיים לדיון מתחום האפיסטמולוגיה והארגומנטציה (ידע, אמת, הנחות, הפרכות). לאחר מכן נדון בקשר בין מושגים אלה לנעשה בכיתות ולאופן שבו נלמדים תחומים שונים, וביניהם היסטוריה, אזרחות, תנ"ך. מתוך כך נדון בשאלות ערכיות על הידע שראוי להיבנות בשיעורים ועל הדרך שבה ראוי לעסוק בו.

עיקר הלמידה תתקיים סביב נתוני שיח מתוך הכיתות וכן סביב מאמרים שמציגים את התפיסות הפדגוגיות הרלוונטיות לדיון במעמד הידע ודרך הבנייתו.

מטרת הקורס היא לאפשר למשתתפים:

- א. להבחין בין תפיסות פדגוגיות שונות לפיתוח ידע וחשיבה ואת השלכותיהן על הפרקטיקה
- ב. להכיר מושגי יסוד בתחום של הבנה אפיסטמית, הבניית ידע ופדגוגיה
- ג. לקבל כלים לנתח פרקטיקות אפיסטמיות ולהבין כיצד מתעצב האקלים האפיסטמי בכיתות הלימוד ומה ההשלכות האפשריות שלו על התלמידים
- ד. לרכוש כלים לניתוח שיח בעזרת נתונים מתוך כיתות לימודים, ישיבות מורים, ראיונות, בלוגים ופוסטים ועוד.
- ה. לפתח נקודת מבט מפוקחת על הדרך שבה מתורגמים רעיונות לפרקטיקה ולהבין את מגבלותיהם של תהליכי שינוי כאלה.

הציון בקורס יתבסס על קריאה והשתתפות בשיעור, כתיבת נייר עמדה וכתובת עבודת בית מסכמת.

פרשיות לימודים:

1. תיאוריות פדגוגיות ויישומן בכיתה: חינוך כתהליך ידיעה מול חינוך כתהליך חשיבה: מה הבעיה באופן שבו אנו חושבים ומדברים על למידה, ידע וחשיבה?
2. תורת ההכרה וקוגניציה אפיסטמית: מהם ידע וידיעה? כיצד אנו תופסים את המושג ידע? מה משמעות האמת? ומה ניתן ללמוד מזה על ההבנה האפיסטמית שלנו?
3. פרקטיקות הוראה ותהליכי ידיעה: גישות חברתיות וקוגניטיביות להבניית ידע בכיתה
4. ידיעה בתחומי דעת שונים:
 - a. ידע בהיסטוריה: אמת היסטורית או הבנייה עכשווית של העבר?
 - b. ידע פוליטי-אזרחי: לדון בנושאים נפיצים כמשי
 - c. ללמוד תנ"ך: עבודה עם טקסטים, פיתוח ערכים או זהות
 - d. שיעורי מתמטיקה: חיפוש הצדקות כשיטת עבודה
5. ומה אנו מצפים ממערכת החינוך? הבנייה של ידע בעידן של פוסט אמת

אופני הלמידה בקורס

הלימוד בקורס משלב (א) קריאת מאמרים ודיונים ביקורתיים על ידע, דרכי הוראה ועל הפער בין התיאוריה לפרקטיקה (ב) ניתוח משותף של נתוני שיח משיעורים בבתי ספר; (ג) תרגול כישורי ניתוח; (ד) כתיבת עבודה מסכמת – ניתוח אירוע (שיעור) שמפגיש בין הדיון התיאורטי באשר לדרך ההוראה והלמידה הרצויות לבין הביצוע שלהם בפועל.

הכנה מוקדמת לשיעורים וכן השתתפות בהם (ראו למטה) הינן קריטיות להצלחת הסטודנטים והקורס כולו.

דרישות הקורס:

- 1) **הכנה לשיעורים והשתתפות פעילה:** לימוד אפקטיבי מתבסס על עבודה רציפה ומתמשכת שכוללת גם קריאה של חומרי הלימוד, עיבוד ודיון במהלך השיעור בסוגיות תיאורטיות ובדוגמאות שאציע. השתתפות מפרה שמקדמת את החשיבה המשותפת תזכה להערכה גם בציון (עד 5% מהציון יורכב מהערכת ההשתתפות).
- 2) **למידה א-סינכרונית (באמצעות הרצאות מוקלטות)** – הקורס ייכלל גם מעט למידה א-סינכרונית באמצעות קטעים מצולמים של מיני-הרצאות או סרטונים רלוונטיים. במקרה כזה, תתבקשו להגיב על התכנים בפורום באתר הקורס.
- 3) **קריאת המאמרים:** על הסטודנטים להתכונן לשיעורים באמצעות קריאת המאמרים וחומרי ההכנה לשיעור. **כל סטודנט/ית תתבקש לכתוב נייר עמדה קצר בסוגיה פדגוגית-אפיסטמית שאציג בפניכם בעזרת המאמרים.**
- 4) **כתיבת עבודה מסכמת:** העבודה המסכמת תדרוש כתיבת ניתוח של אפיזודת הוראה (שיעור או קטע משיעור) שישלב בין הדיון התיאורטי והנורמטיבי על מטרות ההוראה לבין ההתרחשות בפועל, ומטרתו לקשור בין הרעיונות והמושגים שנלמד בחלק הראשון של הקורס לבין ההבנה הפדגוגית שננסה לפתח בחלק השני של הקורס. מתוך כך תתבקשו גם להציג את עמדתכם באשר למטרות פדגוגיות ראויות בעידן של ערעור האמת. **(אורך העבודה כ- 5 - 10 עמודים ברווח של שורה וחצי, פונט 12 נקודות ושוליים של 2.5 ס"מ).** ההיקף הנדרש לא כולל מראי מקום ונספחים.
- 5) **בונוס:** כתיבת תגובות למאמרים לקראת השיעורים. התגובות יהיו בהיקף של חצי עמוד והן יכללו תיאור קצרצר של עיקרי המאמר, ולצד זה ביקורת על הטענות המוצגות בו ו/או מחשבות על משמעויותיו והשלכותיו על הזירה החינוכית. **ניתן להגיש עד 3 ניירות. כל נייר יכול לזכות בבונוס של עד 2 נקודות.**

הרכב הציון בקורס:

מרכיבי הציון בקורס ומשקלם היחסי כדלקמן:	
הכנה והשתתפות	10%
מטלת אמצע	25%
מטלת הסיום	65%
בונוס אפשרי – ניירות תגובה	6%

אופן ההוראה בקורס - יתכנו שינויים באופן ההוראה בהתאם למצב הקורונה באותה העת ובכפוף להחלטות הממשלה, האוניברסיטה ולשיקול דעת המחלקה.

אופן הערכה בקורס - ככל שלא יתאפשר לקיים בחינות פרונטליות הן עשויות להשתנות למטרות חלופיות. עם זאת, המחלקה תשמור על הרכב הציון בקורס, כך שהמטלה החלופית שתינתן תהיה באותו משקל של המקורית.

ביבליוגרפיה נבחרת:

- הרפז, י' (2005), לקראת ביסוס אונטולוגי של הגישות לחינוך החשיבה. בתוך: מרדכי ניסן ועודד שרמר (עורכים) *מעשה בחינוך: קובץ מאמרים לכבוד שלמה פוקס. עמ' 381 – 416*. ירושלים: מוסד ביאליק
- הרפז, י' (2009). לקראת בית ספר מטפח חשיבה, *אאוריקה*.
- זוהר, ע' (2016). מידע, ידע וכישורי חשיבה בבית הספר של המאה ה-21. בתוך: ש' בק (עורך), *מידע, ידע ודעת: הדנ"א של החינוך* (113-85). ת"א: מכון מופ"ת.
- יועד, צ. ולוין, ת. (2007). תפיסות אפיסטמולוגיות של ילדים: מה חושבים ילדים בבית הספר היסודי על מהות הידע ועל הידיעה? בתוך: מ. הוכברג (עורכת): *הלכה ומעשה בתכניות לימודים*, 19, עמ' 49-129. משרד החינוך
- פולק א', לפסטיין, א' (2017). אקלים אפיסטמי בכיתות בית הספר היסודי. בתוך: ש' בק (עורך). *מידע ידע ודעת*. ת"א: מופ"ת.
- פולק, א', סיגל, ע', ולפסטיין, א' (עורכים). (2015). *פדגוגיה בישראל: פעילות ושיח בכיתות הלימוד (בחינוך היסודי הממלכתי-עברי)*. המעבדה לחקר הפדגוגיה, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. דו"ח מחקר.
- פרקינס, דיוויד, לקראת בית ספר חכם: מאימון הזיכרון לחינוך החשיבה, 1998, מכון ברנקו וייס, ירושלים.
- שפיר, י' (1980). *תנאי הידיעה: מבוא לתורת ההכרה והפילוסופיה של החינוך*. ירושלים: הוצאת מאגנס.
- Bartsch, K., Wade, C. E., & Estes, D. (2011). Children's attention to others' beliefs during persuasion: Improvised and selected arguments to puppets and people. *Social Development*, 20(2), 316-333.
- Barzilai, S., & Weinstock, M., (2015). Measuring epistemic thinking within and across topics: A scenario-based approach. *Contemporary Educational Psychology*, 42 (141-158)
- Bråten, I., Muis, K. R., & Reznitskaya, A. (2017). Teachers' epistemic cognition in the context of dialogic practice: A question of calibration?. *Educational Psychologist*, 52(4), 253-269.
- Bromme, R., Kienhues, D., & Porsch, T. (2010). Who knows what and who can we believe? Epistemological beliefs are beliefs about knowledge (mostly) attained from others. In L. D. Bendixen & F. C. Feucht (Eds.), *Personal epistemology in the classroom: Theory, research, and implications for practice* (pp. 163-193). Cambridge, England: Cambridge University Press
- Carpendale, J. I., & Chandler, M. J. (1996). On the distinction between false belief understanding and subscribing to an interpretive theory of mind. *Child Development*, 67, 1686-1706.
- Flavell, J. H. (2000). Development of children's knowledge about the mental world. *International Journal of Behavioral Development*, 24, 15-23.
- Garcia-Mila, M., Gilabert, S., Erduran, S., & Felton, M. (2013). The effect of argumentative task goal on the quality of argumentative discourse. *Science Education*, 97(4), 497-523.
- Greene, J. A., Sandoval, W. A., & Bråten, I. (Eds.). (2016). *Handbook of epistemic cognition*. Routledge.
- Kelly, G. J., McDonald, S., & Wickman, P. O. (2012). Science learning and epistemology. In *Second international handbook of science education* (pp. 281-291). Springer, Dordrecht.

- Keyes, R. (2004). *The post-truth era: Dishonesty and deception in contemporary life*. Macmillan.
- Kirschner, P., Sweller, J., & Clark, R. E. (2006). Why unguided learning does not work: An analysis of the failure of discovery learning, problem-based learning, experiential learning and inquiry-based learning. *Educational Psychologist*, 41(2), 75-86.
- Kuhn, D. (2007). Is direct instruction an answer to the right question?. *Educational psychologist*, 42(2), 109-113.
- Kuhn, D., & Weinstock, M. (2002). What is epistemological thinking and why does it matter? In B. K. Hofer, & P. R. Pintrich (Eds.), *Personal epistemology: The psychology of beliefs about knowledge and knowing* (pp. 121-144). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Mason, L. (2010). Beliefs about knowledge and revision of knowledge: On the importance of epistemic beliefs for intentional conceptual change in elementary and middle school students. In: L. Bendixen & F. Fuecht (eds.). *Personal epistemology in the classroom: Theory, research, and implications for practice* (258-291). Cambridge: Cambridge University press.
- Mercier, H., & Sperber, D. (2011). Why do humans reason? Arguments for an argumentative theory. *Behavioral and Brain Sciences*, 34 (2), pp.57-74.
- Muis, K. & Foy, M. (2010). The effects of teachers' beliefs on elementary students' beliefs, motivation, and achievement in mathematics. In: L. Bendixen and F. Fuecht (eds.). *Personal epistemology in the classroom: Theory, research, and implications for practice* (435-469). Cambridge: Cambridge University press.
- Pillow, B. H., Hill, V., Boyce, A., & Stein, C. (2000). Understanding inference as a source of knowledge: Children's ability to evaluate the certainty of deduction, perception, and guessing. *Developmental Psychology*, 36, 169-179.
- Rosenshine, B. (2008). Five meanings of direct instruction. *Center on Innovation & Improvement, Lincoln*, 1-10.
- Sandoval, W. A. (2005). Understanding students' practical epistemologies and their influence on learning through inquiry. *Science Education*, 89(4), 634-656.
- Scardamalia, M., & Bereiter, C. (1999). Schools as knowledge building organizations. In D. Keating & C. Hertzman (Eds.), *Today's children, tomorrow's society: The developmental health and wealth of nations* (pp. 274-289). New York: Guilford
- Sfard, A. (1998). On two metaphors for learning and the dangers of choosing just one. *Educational researcher*, 27(2), 4-13.
- Weinstock, M. (2015). Changing epistemologies under conditions of social change in two Arab communities in Israel. *International Journal of Psychology*, 50, 29-36.
- Young, M. (2013). Overcoming the crisis in curriculum theory: a knowledge-based approach. *Journal of curriculum studies*, 45(2), 101-118.